

Uitgeverij 010 / t 010 433 35 09 / f 010 452 98 25 / office@010publishers.nl / www.010publishers.nl

Beeldrecht?

De rechtszaak van het Nederlands Fotomuseum tegen Uitgeverij 010 of het individueel versus het algemeen belang

Hans Oldewarris

In 2003 verschijnt bij Uitgeverij 010 het proefschrift van Michelle Provoost over de architect H.A. Maaskant. Alle illustraties, voor het overgrote deel afkomstig uit het archief van Maaskant, worden door de auteur aangeleverd. Achter in het boek wordt de herkomst van de illustraties verantwoord, en, voorzover bekend, de maker van de illustratie. Deze zorgvuldig samengestelde lijst was de aanleiding voor het Nederlands Fotomuseum in Rotterdam om een rekening te sturen naar Uitgeverij 010 voor de auteursrechten op het werk van acht in de lijst genoemde fotografen van wie het museum de rechten zegt te vertegenwoordigen, te weten Bob van Dam, Violette Cornelius, Jan Kamman, Cas Oorthuys, Hans Sibbelee, Hans Spies, Jan Vrijhof en Steef Zoetmulder.

De hoogte van de rekening voor de auteursrechten bedraagt € 2.769,- (excl. BTW) voor in totaal 21 foto's, gemiddeld € 131,86 per foto.

Wij nemen het besluit de rekening niet te betalen en laten dat op 1 december 2003 per brief aan het Nederlands Fotomuseum weten. De reden daarvoor is niet

een financiële, hoewel de in rekening gebrachte auteursrechten in geen enkele verhouding staan tot de exploitatie ervan (zie het kader),

Tarieven

Het proefschrift van Michelle Provoost, Hugh Maaskant. Architect van de vooruitgang, telt 645 illustraties (foto's en tekeningen). Voor 21 foto's brengt het Nederlands Fotomuseum € 2.769,- (excl. BTW) in rekening, dat is gemiddeld € 131,86 per foto. Zou elke rechthebbende op de in het boek afgebeelde illustraties hetzelfde tarief hanteren, dan zou het totaalbedrag aan auteursrechten op de illustraties € 85.050,- bedragen.

Bij de uiteindelijk gerealiseerde oplage van 1200 exemplaren betekent dat aan auteursrechten voor illustraties voor elk exemplaar van het boek € 70,88. En dat bij een toch al hoge verkoopprijs van € 49,50 (incl. 6% BTW).

De door het Nederlands Fotomuseum, maar ook door andere beeldrechtorganisaties gehanteerde tarieven staan dan ook op geen enkele wijze in verhouding tot de opbrengst uit exploitatie van de foto's door de uitgever.

Geredeneerd vanuit de kant van

maar een principieel juridische. Wij beroepen ons op het citaatrecht. Dit recht bepaalt dat in werken van wetenschappelijke aard een auteur zijn betoog mag ondersteunen met illustraties als dat voor een beter begrip van het betoog noodzakelijk is. Bij een proefschrift over het werk van een architect is dat evident het geval.

Ons besluit wordt ook ingegeven door het feit dat het citaatrecht, dat een algemeen belang dient, steeds meer terrein heeft prijs gegeven aan het auteursrecht, dat een individueel belang dient. De reden daarvoor is dat auteursrechten krachtig worden behartigd door organisaties als de Stichting Beeldrecht en het Nederlands Fotomuseum, daar waar het citaatrecht geen geïnstitutionaliseerde belangenbehartiger

de uitgever zien we de volgende calculatie:

Het (gezamenlijk) auteursroyalty van de verkoopprijs van een boek fluctueert tussen 0% (als tekst en beeld vrij van kosten en rechten worden aangeleverd) en 20% (bij een buitengewoon succesvol auteur). Laten we bij het Maaskantboek uitgaan van 10%. De verdeling tussen tekst en beeld houden we gemakshalve op 50/50. Dat betekent dat 5% van de verkoopprijs gereserveerd mag worden voor de tekst en 5% voor alle illustraties. Dat is in ons geval 5% van € 46,70, oftewel € 2,33 per exemplaar. Dit bedrag gedeeld door het totale aantal van 645 illustraties betekent dat er per illustratie per boek € 0,0036 gereserveerd kan worden. Dat betekent bij een oplage van 1200 ex. (voor het gemak rekenen we de niet voor verkoop bedoelde recensie- en presentexemplaren mee) € 4,32 aan rechten per foto. De rekening van het Nederlands Fotomuseum had in deze op feitelijke exploitatie gebaseerde zienswijze niet meer dan € 90,72 mogen bedragen.

kent die er voor waakt dat het belang wordt gewaarborgd van auteurs die binnen het kader van de Auteurswet (artikel 15a) vrijelijk moeten kunnen citeren. Uitgevers zijn de voor de hand liggende belangenbehartigers van de auteurs, maar vaak uit pragmatische overwegingen worden de rekeningen van de auteursrechtorganisaties betaald. Het is immers veel kostbaarder om verweer te voeren, zoals wij nu zelf constateren (onze in auteursrecht gespecialiseerde advocaat kost € 300,- per uur), dan de rekening te betalen. Van de Nederlandse Uitgeversbond zou je mogen verwachten dat die in deze belangenbehartiging een coördinerende rol zou spelen, maar de grote uitgevers beschikken meer over rechten die zij net als de auteursrechtorganisaties willen exploiteren, dan dat zij rechten moeten betalen. Het kleine aantal kunst- en architectuuruitgevers dat regelmatig met beeldrechten geconfronteerd wordt, zoals 010, NAI, Thoth, BIS, Ludion of Waanders, vindt om die reden weinig gehoor bij de bond en is tot nu toe ook niet in staat om zich te organiseren.

In november 2005 blijkt uit een aangetekende brief van de advocaten van het Nederlands Fotomuseum het bedrag opgelopen te zijn tot € 4.649,94, waarna, nadat wij om principieel juridische redenen nog steeds weigeren te betalen, beslaglegging volgt op alle banktegoeden van Uitgeverij 010, gevolgd door een bodemprocedure.

Uitspraak van de rechter wordt medio 2006 verwacht. Wij zijn benieuwd of de rechter het individuele belang zwaarder laat wegen dan het algemene belang.

Hugh Maaskant. Architect van de vooruitgang

Michelle Provoost / ISBN 90 6450 497 0 / uitgeverij 010